

Les

Bedankt voor het downloaden van dit artikel.
De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

nt2@uitgeverijboom.nl
redactie@tijdschriftles.nl

Door dezelfde hoepel, maar op een eigen manier

In welke rol zijn taalvrijwilligers van toegevoegde waarde?

Over de rol van vrijwilligers in het Nt2/Nt1-onderwijs is de laatste jaren veel gezegd en geschreven. Les wijdde er vorig jaar nog een heel themanummer aan (Les 194, 2015).

Het Erasmus+ project Volunteering in Migrant Education: roles and competences (VIME) borduurt hier nu op voort. Met verschillende partners wordt onderzocht in welke rollen een vrijwilliger een meerwaarde is voor een volwassen eerste- en/of tweedetaalleerder.

De auteur geeft in dit artikel informatie over het project en brengt verslag uit van een aantal oriënterende gesprekken.

Veel humor, meters maken op een laagdrempelige manier, beetje ouwehoeren met elkaar. Dat is volgens Noortje Bos, adviseur en docent Nt2, belangrijk in het contact tussen een taalvrijwilliger en een tweedetaalleerder. Mensgevoel is een aspect dat haar collega Simone van de Pol noemt en een vrijwilliger volgens haar nodig heeft. 'Maar laat ons ook niet al te veel op een bepaalde manier door een hoepeltje springen', aldus Anke van Kampen, taalvrijwilliger en taalmaatje van twee dames.

Vrijwilligers en Nt2, het houdt de gemoederen af en toe behoorlijk bezig. En het lijkt er soms ook wel op dat vrijwilligers lukraak worden ingezet voor allerlei werkzaamheden. Het is begrijpelijk dat Nt2-docenten hier tegenaan lopen, maar we moeten het kind ook niet met het badwater weggoien. Vrijwilligers kunnen een rol spelen in taalverwerving; denk bijvoorbeeld aan taalmaatjes voor het extra taalcontact buiten de les of ondersteuning bij digitale vaardigheden. En de ene vrijwilliger is de andere ook niet. Stel je een gepensioneerd docent voor: die kan heel laagdrempelig in een buurthuis een verschil

maken in de eerste opvang van leerders voor wie de stap naar een formeel educatietraject nog te groot is.

De vraag is dus: hoe gooien we het vuile badwater weg maar behouden we het kind?

Een internationale kijk op het geheel: het VIME-project

In het Erasmus+project VIME wordt onderzocht in welke rollen een vrijwilliger een meerwaarde is voor volwassen eerste- en/of tweedetaalleerders.

De eerste fase bestaat uit interviews met cursisten, vrijwilligers, docenten en andere betrokken professionals. Op basis van die inventarisatie zal het VIME-projectteam modellen en trainingen uitwerken. Elke betrokkene heeft een eigen kijk op de inzet van vrijwilligers en kan op die manier een bijdrage leveren voor het model dat het VIME-team ontwikkelt. Met dit model zal de inzet van vrijwilligers, naast en in samenwerking met professionals, op het gebied van taal en geletterdheid verbeterd kunnen worden.

In het project wordt samengewerkt met partners uit Nederland, het Verenigd Koninkrijk, Slovenië en Denemarken. Vanuit Nederland wordt het

In het Erasmus+ project VIME wordt met verschillende partners onderzocht in welke rollen een vrijwilliger een meerwaarde is voor een volwassen eerste- en/of tweedetaalleerder

onderzoek uitgevoerd door ITTA, ROC WEST BRABANT en HET BEGINT MET TAAL.

OPBRENGSTEN VAN ERASMUS+ VIME ZULLEN ONDER MEER ZIJN:

- Een model waarin voor zowel migranten als Nederlandersprekenden de rollen van vrijwilligers worden beschreven en de daarvoor verlangde competenties;
- Screeningsmiddelen waarmee taal aanbieders geschikte vrijwilligers kunnen selecteren;
- Een of meer trainingsmodules die vrijwilligers ondersteunen in het uitvoeren van die rollen en het verwerven van de bijbehorende competenties;
- Een handreiking voor coördinatoren, professionals en vrijwilligers over de te onderscheiden rollen en competenties en de wijzen van samenwerking tussen professionals en vrijwilligers;
- Een factsheet voor gemeenten, met informatie over de inzet van vrijwilligers in verschillende rollen.

Balans tussen aanmoedigen en afremmen

Anke van Kampen is nu anderhalf jaar taalmaatje van twee dames. De een komt uit Colombia en de ander uit Indonesië. Anke is gepensioneerd, maar in haar werkende leven onder meer docent Nederlands geweest. 'Het is een erg leuke en informele manier om zo toch nog een beetje met je vak bezig te zijn. Je kunt een handje helpen en ik leer er ook nog eens wat van. Bijvoorbeeld over het leven in Colombia en Indonesië.' Voordat ze werd gekoppeld aan de twee cursisten, kon ze haar voorkeur

aangeven: werken met hoogopgeleide mensen en een-op-een begeleiding.

'Allebei mijn cursisten hebben een duidelijk doel en daar bied ik extra ondersteuning bij. De vrouw uit Colombia volgt een Nt2-cursus en werkt toe naar B2. Schrijven en spreken zijn voor haar lastig. We nemen allebei vaak een stukje uit de krant mee of iets anders dat in het nieuws is geweest en dan spreken we daar een uur over. Soms zo uitgebreid dat we niet eens door hebben dat het uur al lang voorbij is. Soms schrijft ze een stukje over het besproken onderwerp, maar meestal praten we. Ik stel heel veel vragen; ik vind het belangrijk dat zij aan het woord zijn. Soms geef ik feedback op fouten die ze veel maken, maar dat vind ik niet het belangrijkste. Ik ben geen vervanger van de Nt2-docent of het onbetaalde hulpje.' Een van de cursisten van Anke is erg uitgesproken en nieuwsgierig, ze ervaart totaal geen angst om te spreken; en moet soms juist een beetje worden afgeremd. 'Ik zeg dan altijd dat ze iets meer tijd kan nemen om over haar formulering na te denken. De ander wil het zo perfect doen, en heeft juist een beetje aanmoediging nodig.'

Gezien haar (werk)achtergrond had Anke geen extra (didactische) ondersteuning nodig. Wel kan ze zich goed voorstellen dat vrijwilligers die nieuw zijn in het veld van tweedetaalverwerving hier behoefte aan kunnen hebben. 'Ik vind het belangrijk dat vrijwilligers vanuit een organisatie werkzaam zijn. Je voelt je als vrijwilliger ook meer serieus genomen als er ondersteuningsaanbod is vanuit de taalcoachorganisatie, bijvoorbeeld met materialen van HET BEGINT MET TAAL. Maar ook door zo nu en dan even contact te hebben met de coördinator.'

De cursist staat voorop

Het is belangrijk om aan te sluiten bij de behoefte van de cursist, die behoefte is leidend in het contact dat ze met haar cursisten heeft, vertelt Anke. Dat benadrukt Simone van de Pol ook, opleidings- en trainingsadviseur bij TOPTAAL (commerciële taalaanbieder): 'Een vrijwilliger is nuttig, zoals dat op elke plek in de samenleving het geval is. Nuttig in relatie tot het doel dat de taal cursus heeft, maar meer nog in relatie tot de sociale context.' Wat betreft Simone is het dan ook goed om te beschrijven welke rol iedere schakel in het geheel heeft; de organisatie, de vrijwilliger en de docent. Een taal cursus heeft een bepaald doel voor ogen en werkt daar naartoe. Een vrijwilliger draagt hier aan bij, maar moet wel weten wat dat doel is om dit goed te kunnen doen.'

Simone is voor haar werk veel op pad, ze ziet allerlei organisaties en probeert waar mogelijk koppelingen te maken met vrijwilligersorganisaties, door voornamelijk te vertellen wat zij als taalorganisatie nodig heeft. 'Als organisatie bieden wij het formele traject, maar een vrijwilliger kan dingen die wij niet kunnen en dan met name wat betreft de sociale context. Een vrijwilliger is geen vervanging, maar wel een toevoeging aan het geheel.' Simone vertelt dat zij twee dingen in de samenwerking met vrijwilligers wil voorkomen: dat de vrijwilliger te veel zijn of haar eigen weg gaat, maar ook dat de cursist te veel bepaalt. 'Het moet voor beiden leuk blijven. Je moet vrijwilligers dan ook niet willen belasten met formele registraties of het moeten benoemen van behaalde resultaten of zo.'

Maar meestal praten we, ik stel heel veel vragen; ik vind het belangrijk dat zij aan het woord zijn

Taalcontact is de succesfactor

Een van de dingen die er voor kunnen zorgen dat het leuk blijft, is een gedeelde interesse. ‘Het is niet noodzakelijk, maar wel een pre en we proberen altijd wel op die manier te koppelen’, vertelt Noortje Bos, inhoudelijk adviseur en Nt2-docent bij TopTaal. Noortje heeft in haar lessen soms ondersteuning van een klas-assistent en is daar heel erg blij mee. ‘De inhoud vertel ik, maar bijvoorbeeld bij digitale vaardigheden, dan is het zo fijn als een vrijwilliger er even bij zit. Dan is het echt een toevoeging. Ik vertel de klas-assistent vaak wel wat ik de volgende lessen ga doen, maar verwacht geen voorbereiding van diegene. Wat betreft didactische vaardigheden verwacht ik niet veel, maar handig is het natuurlijk wel’, glimlacht Noortje. ‘Wat ik altijd weer leuk vind aan de samenwerking met vrijwilligers is hun eerlijke en andere kijk op het lesgebeuren, dat kan heel verrassend zijn!’

Het is toch fantastisch dat iemand vrijwillig iemand anders wil helpen. Taalcontact is zo belangrijk voor het leren van de taal. Een taal leren kun je niet alleen, en ook niet door alleen naar de les te gaan.’

Noortje organiseert ook een taalcafé: het is ‘gewoon’ in een lokaal, maar wel met een laagdrempelige sfeer. Een aantal vrijwilligers is aanwezig en zij gaan op een heel informele manier in gesprek met de cursisten. Er liggen papieren tafelkleedjes op tafel, zodat nieuwe woorden eventueel nog opgeschreven of getekend kunnen worden. ‘Alles mag daar’, vertelt Noortje, ‘iedereen is welkom; (Nederlandse)

partners, kinderen, taalmaatjes, belangstellenden. Wel is er vaak een vrijwilliger die weet hoe ze goede vragen kan stellen, zodat er ook echt een gesprek op gang kan komen. Enige ‘eis’ is dat er Nederlands gesproken wordt. Het is zo leuk, ook omdat cursisten dit soort echte spontane gesprekken niet tijdens de les meemaken.’

‘Maak het niet te zwaar’

Enige kennis van de doelgroep is wel fijn; zowel Simone als Noortje benadrukt dit. Het helpt enorm wanneer de vrijwilliger een training zoals die van Taal voor het Leven en/of Het Begint met Taal heeft gedaan. Dan kan men zich een voorstelling maken van hoe het in de praktijk werkt. Bij TopTaal komen vrijwilligers die klas-assistent zijn, ook altijd eerst een keertje meekijken in de les. ‘Het werk moet wel een beetje bij je passen, je moet wel een beetje een idee hebben wat de leerbehoefte van een cursist is.

‘Een taalvrijwilliger, of het nu als taalmaatje, klas-assistent of taalcafé-vrijwilliger is, is voornamelijk aanvullend en moet niet iets proberen te doen wat diegene niet kan’, vertelt Anke. ‘Het is geen lesgeven.’ Het omschrijven van competenties zou Simone liever niet willen, dat maakt het zo zwaar. ‘Belangrijke eigenschappen voor een taalvrijwilliger zijn vooral een luisterend oor kunnen bieden, geduld, empathie, mensgevoel hebben en niet voor een cursist willen invullen. Wel is het goed om ieders rol te beschrijven, ook de rollen van een vrijwilliger, zodat die goed weet wat

er van hem/haar verwacht wordt. Dan weet een ieder waar hij aan toe is. Maar het is en blijft vrijwilligerswerk; iemand doet dat met een bepaalde intentie in de tijd die hij of zij daarvoor beschikbaar heeft.’

Het is de schone taak aan VIME om nu uit te zoeken welke rollen van vrijwilligers meerwaarde bieden, welke competenties hiervoor nodig zijn en hoe de samenwerking met de professional er bij elke rol uit moet zien.

Volg het project

Het project VIME wordt tussen oktober 2016 en september 2018 uitgevoerd met subsidie van Erasmus+ subsidie voor vrijwilligers(organisaties) die NT2-leerders begeleiden. Bij het Steunpunt Basisvaardigheden is aanvullende financiering aangevraagd voor het verder ontwikkelen van de producten voor vrijwilligers(organisaties) die NT1-leerders ondersteunen. De Nederlandse projectpartners zullen zowel good practices als bad practices verzamelen en de (tussentijdse) uitkomsten verspreiden.

Marlies Elderenbosch

De auteur is adviseur bij ITTA in Amsterdam.

Correspondentie: marlies.elderenbosch@itta.uva.nl.

Geïnteresseerd? Bekijk de VIME projectpagina van www.itta.uva.nl of mail marlies.elderenbosch@itta.uva.nl.

Wat ik altijd weer leuk vind aan de samenwerking met vrijwilligers is hun eerlijke en andere kijk op het lesgebeuren, dat kan heel verrassend zijn!